

rep spodej srebrovelo kosmat, starejšim pa gol. On in ona — oba sta enake barve, tako da po barvi ni mogoče razločiti ju; on ima na zadnjih nogah premakljivo ostrogo, tako, kakoršno imajo naši petelinje, ona pa ne. Zamurci mislijo, da je strupena, pa ni res, zato se strašno bojé te živali. Stegna ima kratke in plaskonoga je. Prstov ima po pet na nogah: na sprednjih daljše nego je preponka (schwimmhaut), na zadnjih pa krajše in dobro koplje, urno z vsimi štirimi, zato ker ima močne kremplje. Glavo ima plošnato, od gobca naprej dve tudi plošnati ustnici, kakor gosji kljun. Zobé ima samo štiri. Zgornja ustnica je vmazana sivo-črna, spodnja pa poltne barve. Oči ima majhne pa prav svetle, rujave. Duha je čisto ribjega. Zamurci jo jedó, toda varno jo lové. Dolga je po čevlji in 6 do 8 palcev; zvije se lahko tako, kakor jež. On je nekoliko večí nego ona.

Te živali je vse leto dosti ob avstralijskih rekah, največ pa spomladi in poleti, vzlasti zjutraj in zvečer v mraku. Plava presneto umetalno, proti vodi dobro vesla, z reko vred pa jo voda nese kar sama.

Bennet je večkrat preiskaval želodce, pa vselej je dobil v njih zežek — že ostanke, zmešane z grahutom in glenom. Avstralci trdé, da ob povodnjem bilji živi ta žival. Mlade — vjete je treba živiti najprvo z mlekom, potlej pa z zežekami in glenom.

Kako se plodí, tega dolgo časa niso vedili natoroznanci. S popotnimi vred so mislili, da ima jajca, kakor tiči. Mislili so pa to zato, ker dolgo časa niso vedeli, da babica ima ziske.

Tičetulenj si po obalih koplje 20 — 50 čevljev dolge zvite luknje, ktere so na koncu jajčaste. V tem jajcu podobnem prostoru ima nastlano s suhim povodnjim biljem, na katerem ima mlade. V to luknjo ima po dva vhoda, enega na vrhu, kjer gré zrak v luknjo, enega pa v vodi.

Bennet bi bil rad vidil tako luknjo. Zato je seboj vzal zamurca, Darogo po imenu, ker je znal dobro stikati take luknje, in ker je dobro vedel za-nje.

„Kmaló sva našla eno“ — tako pripoveduje sam. „Stopinje va-njo so bile še čisto nove, zatoraj sva precej vedila, da je gotovo kaj v njej. Brž sem dal primesti lopato, pa ko je Darago vidil, da bodeva kopalá, precej se je začel braniti, da ni nič v tej luknji, zastonj da bi bil vés trud. Kaj sem hotel? Druzih kopačev sem moral vzeti. Darago je še le nazadnje nekoliko pomogel, ker je druge vidil, da se nič ne bojé. S svojo palico je kmali dobil, kako in kam se vije luknja in potlej je on več opravil samo s palico nego vsi uni z lopatami. Še predno smo prišli v veliko jajčasto luknjo, že je tičetulenj radovedno gledal iz nje. Močno se je branil, ali vendar-le — vjeli smo ga. Pa ni bil on, ampak ona, starka. Zaprli smo jo v kletko iz trave spleteno. Prav pohlevna je bila, samo če smo jo motili, kadar je spala, takrat se je vselej oglasila — tiho. Novembra meseca, djal je Darago, da tačas je ta babica imela več mladih, menda je že poznal ali kali. Iskali smo še naprej, in res, našli smo več lukinj blizu ondukej, v luknjah pa mlade. V eni smo dobili 3 po 3 palce dolge, lupin pa nič ne, kakor so nekteri trdili, da jajca nese ta žival. Veči mladiči so nekoliko tednov živeli zaprti, prav ljubeznjivo in skupaj so se igrali, al poginili so, dasiravno smo jih varovali in stregli jim. Rad bi bil žive prinesel v Evropo, pa ni bilo mogoče.“

Danes to, drugo pot pa katero drugo žival, da enmalo izvemo, kaj je stvaril Bog po družih delih svetá. Podgoriški.

Slovstvene stvari.

Časniki avstrijski za leto 1864.

Na pol novica, na pol smešnica.

Dunajski časniki razglašajo, da za letošnje leto — po imeniku dunajske c. k. pošte — izhaja v našem cesarstvu v vsem skupaj 362 časnikov, političnih namreč 135, nepolitičnih 227. Političnih je: nemških 80, slovanskih 6, poljski 4, srbska 2, hrvaška 2, ilirski 1, rusinska 2, laških 13, madjarskih 16, rumunski 3, grška 2, slovaški 1, hebrejska 2. Nepolitičnih je: nemških 190, českíh 13, poljskih 14, srbskih 7, slovaški 4, slovenski 4, hrvaških 6, laških 29, madjarskih 57, rusinska 2, grški 4, hebrejska 2, francozki 1. — V vrsti političnih nahajamo 6 slovanskih; kateri neki so to? Ali srbski, hrvaški, poljski, rusinski, slovaški (slovenski) niso tudi slovanski? Ali so morebiti to česki, ker sicer v imeniku ni nobenega česk. političnega časnika? Ali so tudi morebiti „Novice“ vtaknjene med politične slovanske časnike, ker imamo ne le 4, ampak 5, ali prav za prav 7 slovenskih časnikov, ako se tudi tisti med časnike štejejo, kateri ne izhajajo vsaki teden. Ali ni ilirski tudi slovansk časnik? — Iz tega samega se vidi, kakošna tema je še pri nas v Avstrii, da se take marine mrdeljice (galimathias) razglašajo po svetu! Po takem res ni čuda, da celó tisti časniki, ki tako imenovano „véliko besedo“ imajo v Avstrii, tudi ne poznajo narodov avstrijskih, ker še ne poznajo jezikov. Pripoveduj takim potem o slovanskih jezikih; kaj ti koristi? Martina pošiljaš v Zagreb, pa Martin ti pride zopet iz Zagreba!

Slovensko slovstvo.

* *Geschichte der slovenischen Literatur* s pridjano povestnico glagolskega slovstva je knjiga, ki jo je spisal slavni Šafarik s posebno pripomočjo Kopitarjevo in Čopovo. Tako stoji o vvodu samem. Knjiga obsega povestnico slovenskega slovstva od njegovega začetka — tedaj od dóbe Truberjeve do leta 1832. Razdeljena je na dva dela: v prvem stojé po vrsti vsi možje, ki so kaj slovenskega pisali, njih rojstni kraj, leto in dan, kolikor se je dalo izvedeti, pa vseobéčna karakteristika vsacega pisatelja. O imenih se pritožuje pisatelj, da ne vé skoraj, kako bi jih pisal, prav po kmečko ali po gosposko; priimke piše kolikor mogoče slovenski. Drugi del je razdeljen na toliko predelov, kolikor je ved, o katerih se je kaj pisalo; v vsakem predelu so navedeni naslovi posamesnih knjig, ki spadajo sem, s kratko kritiko vsakega spisa posebej. — Možje, ki so pisali to knjigo, so porok, da je izborna; priporoča se tedaj sama. V Pragi je naprodaj pri gosp. Kober-ju in stoji 1 gold. 60 n.; najde pa menda pot tudi v Ljubljano in druge slovenske kraje, ako je ni še našla. —

Národne stvari.

Ozir v čitavnico ljubljansko.

Po obljudi poslednjega lista preteklega leta izročujemo svojim bravcem tú obljudljena govora v letnem zboru čitavnice ljubljanske. Obá nam kažeta, kaj se je godilo preteklo leto v tem društvu. Prečastiti gosp. prof. dr. Vončina, ki je dosihmal predsedoval čitavnici naši, je omenjeni zbor začel s sledečim govorom: „Slavni zbor! Ne samo spodobi se, tudi celó potrebno je, da o drugi obletnici narodne naše čitavnice predrago nam društvo od vseh strani si bolj natanko

ogledamo, da izvemo, kaj in kako da se je v društvenih zadevah ravnalo, kakošen da je sedanji društveni stan, in česa da smemo po tem stanu čitavnicega društva pričakovati za prihodnost.

Sicer vam bosta, častiti gospodje! društveni tajnik in dnarničar stan čitavnice naše na drobno razložila; pa vendar ne morem si kaj, da bi tudi jez ne spregovoril besedice o tem. Ponosno rečem, da o dosedanjem razvitku društvenega življenja smemo ne samo zadovoljni biti, temuč tudi res veseli. Zvesta vseskozi svojemu namenu, hraniti in gojiti národno omiko in národno življenje, vabi in zbira čitavnica naša, združevaje s potrebnim in koristnim tudi prijetno in razveseljavno, čedalje več domoljubov pod svoje društveno krilo, ter jih bo — tega sem si svest — tem več nabrala, čem bolj se bodo razkropile megle marsiktere presoje, ktere so dosihmal sém ter tje se vzdigovale na nebu poštene domače naprave in ji ne samo z neugodnimi, temuč tudi včasí nevarnimi viharji pretile. Pa kakor vsaki vihar, da le presilen ni, mladim drevescem ne samo ne škoduje, temveč jih le še bolj okrepčava in utrjuje, tako je tudi ta in uni vihar le pripomogel, da so se korenine našega mladega društva v zemljo domačo globokeje vrinile, da se zdaj krog in krog krepkeje razprostirajo. In ravno marsiktere težave in nevšečnosti, o kterih se je imelo mlado življenje našega društva v preteklih 2 letih razvijati, nam imajo po spričevanji splošne skušnje in občne zgodovine porok biti, da čitavnica naša je do tiste čvrstosti ali kreposti dozorela, po kterih more na trdnih nogah stati in samostalna iti pot, ki jo ji njen namen kaže in gladi, in ni ji nikakor treba, na kako politično palico se naslanjati ali zavijati se v kako politično ogrinjalo. Porok takemu blagemu upanju in pričakovanju je še posebno ta važna naprava čitavnice naše, po kteri se društvenikom lepa priložnost ponuja, da se urijo ne samo v milem petji domačih národnih pesem pod vodstvom izvrstnega voditelja društvenega pevstva, gosp. Fabijana, temuč, da se tudi gramatikalno ali po slovnici izurijo v čistem književnem domačem jeziku po predavanju neutrudljivega g. profesorja Lésarja. Tako čitavnica ni samo družba, kjer človek časnike prebira ali se sicer razveseljuje, temuč čitavnica naša je tudi učilišče, šola, in ne šola dobra le za silo, ampak izgledna šola pod izvrstnima učeníkoma. — Pa o teh, kakor tudi o drugih bolj znamenitih zadevah društvenega gibanja in življenja nam bota bolj natanko sporočevala naš tajnik gosp. Praprotnik, in denarničar naš gosp. Fabijan, kakor upam, v našo pravično radost in zadovoljnost. Pa če bi tudi našega vrednega denarničarja mikalo, v svojem sporočilu kak zdihlejšek zagnati in nazadnje iz svoje bilancije morebiti kak majhen deficit na dan privleči, se temu pač ne moremo in ne smemo čuditi; saj od svojega denarničarja sploh ne smemo tirjati, da bi bil le on prost tistih stisk in težav, pod kterimi, kakor se kaže, zdaj skor po vsem svetu še celó ministri denarstva stokajo. Zraven pa tudi ne smemo prezirati, da zastran vsega tega, česar je naša čitavnica potrebovala, da se je od nog do glave v primerjeno spodobno „monturo“ spravila, je pretekli letni tečaj bil izvanredni, da najhujši stroški so tedaj minuli, in da za naprej bojo skrbi o finančialnih zadevah društvo naše toliko manj mamile, kolikor bolj bo pravo in resnično domoljubje v naših srcih plamtelo, kterega domoljubja živo spričevanje smem imenovati tisto blagodušnost, po kteri so nekteri izmed družbenikov svoje delnice, vseh skupaj 17, društvu blagovoljno darovati poklonili. Hvala jim! — Po vsem tedaj smemo z zaupanja polnim srcem v novi — v tretji — tečaj svojega društvenega življenja prestopiti; pričakovati smemo, da na dozdanji podlagi

se bo društvo naše vprihodnje tem bolj in lepše razvijalo, čem bolj si bomo prizadevali, v pravi, resnični bratovski ljubezni z združenimi močmi skrbeti za vse to, kar je našemu društvu v čast in povzdigo, nobenemu drugemu pa v škodo. Držimo se tedaj čvrsto in zvesto lepim svojim svetinj: „za vero, cesarja, domovino!“ in tako bo naše društvo blago svetišče v ohranjenje in olikovanje domačega jezika, narodnega duha in domačega življenja. Pomozi Bog!“

Delavnost čitavnice v preteklem letu je g. tajnik Praprotnik popisal tako-le:

„Pretekle ste dve leti, kar se je ustanovila čitavnica naša. Kako se je do danes razvijala in vkljub marsikterim zadržkom vendar prav lepo in veselo razcvetela, je vsacemu udu dovolj znano. Vendar naj tukaj ob kratkem naznam, kako se je društvo obnašalo letošnje leto. — Tudi to leto je bila čitavnica, kolikor mogoče zvesta, svojemu namenu, ker skrbela je po vsi svoji moči, da je razširjala omiko in da je razveseljevala domače srca; kajti „utile duci“ je njeno geslo. Imela je letos 25 političnih in 23 podučnih in zabavnih — vkup 48 časopisov v slovanskih jezicah, v nemškem, francozskem in laškem jeziku, izmed kterih jih je društvo le 26 naročilo; druge pa je čitavnica zopet prejemale po posebni dobroti od sl. vredništva in založništva „Novic“ in nekterih drugih rodoljubnih gospodov udov. Ko se je približal letošnji zimski čas se je poskrbelo, da se je z branjem tudi združilo učenje domačega jezika. Prečastiti gospod A. Lésar, katehet in učenik slovenščine v viši realki, je po prošnji odborovi blagovoljno prevzel podučevanje slovenskega jezika v čitavnici, kterega se ne le samo gospodje, temuč tudi naše vrle gospé in gospodičine prav pridno udeležujejo. Ravno tako je čitavnica tudi skrbela, da je po prijaznosti naših prijatlov iz Prage dobila svojega ravnatelja in učenika petja gospod Josipa Fabijana, da se je tedaj tudi odprla pevška šola, ktera si je pridobila zraven moških tudi mnogo ljubeznjivih nježnih glasov, ki našemu pevskemu zboru obetajo pravo zlato prihodnost, kar je gotovo lep napredek v našem društvu. — Kar zadeva društveno razveseljevanje, je naše društvo toliko ali še več storilo, kakor vse tukajšnje enake društva. V čitavnici je bilo leto in dan 13 različnih veselic. 11. dan januarja se je v naši novi dvorani prvokrat obhajala vesela beseda, po kteri so se vrstile druge vse enako žive, podučne in kratkočasne. Izmed vseh takih letošnjih veselic omenimo le posebno tri, ki so bile posebno znamenite. Prva bila je 2. februarja v spomin rojstnega dne neumrlega nam pesnika Valentina Vodnika. Zraven več imenitnih gostov, ki so prišli k tej slovesnosti od blizo in daleč, so po odbovom povabilu naše društvo s svojo nazočnostjo posebno počastili tudi Njih ekscelencija cesarski namestnik baron Schloissnigg, gospod deželni glavar baron A. Codelli in predsednik c. kr. ljubljanske deželne sodnije gosp. vitez Još. — Druga lepa in znamenita svečanost se je obhajala 8. marca na čast tisočletnice slovanskih apostelnov sv. Cirila in Metoda, ki sta Slovanom pred 1000 leti prižgala luč zveličavne svete vere in položila tudi podlago našemu slovstvu. Ta beseda je tudi za to spomina vredna, ker ravno ta večer je gospod dr. Lovro Toman izrekel željo, da naj se ustanovi slovenska matica kot nevenljivi spominek tej slavni tisočletnici. Sklenila se je že zimska dôba naših čitavniceških veselic, in nihče ni mislil, da bi se jim naša dvorana kaj pred odprla kakor zopet v jeseni; al zgodovinsko to leto nas je spomnilo zopet na drugi veseli god. Obhajali smo dvajsetletnico naših ljubih „Novic“ in ž njimi slavno delavnost našega očeta dr. Janeza

Bleiweisa, katero so vredno poveličevali tudi iz manjših dežel gosti in telegrami. — Vse te naše veselice pa so se naslanjale in so bile pod krilom zgolj domačih moči. Prvi steber naših veselic je naš slavni pevski zbor, ki šteje zdaj blizo 50 izurjenih, čvrstih, mladih glasov, ki jih društvu darujejo rodomili gospodje pevci pod krepkim vodstvom svojega pevovodja. — Drugi steber naših besed pa so naši spretni gledišni igravci in govorniki — blage gospodičine in gospodje, ki si toliko prizadevajo, da kratkočasijo in slavijo naše društvo. — Tretji steber društvenih veselic pa je naš slavni domači orhester, ki šteje že 13 gospodov, ki nam naše domače veselice tudi lepo z domačo godbo povikšujejo. — Kakor vlani tako se je tudi letos skrbelo, da se je društvo tudi v poletnem času primerno razveseljevalo. Šel je pevski zbor in z njim mnogo družnikov v Kamnik in Mengeš, kterege voditelj je takrat bil domoljubni učenik L. Bélar, in kmali potem se je skor vsa tukajšnja čitavnična družba peljala po Ljubljani na mah razveseljevat; tega dneva se gotovo še marsiktero domoljubno srce radostno spominja. Tudi pri vseh drugih domačih okoliščinah ni naš slavni pevski zbor nikdar zanemarjal svojega lepega poklica. Udeleževal se je pri prvi besedi v kranjski čitavnici, pri slovenski besedi, ki jo je napravil slavni skladavec gosp. Davorin Jenko in tako že pri mnogih drugih enakih prilikah. — V lanskem občnem zboru potrjeni predlog, da naj naše društvo tudi vodi častne ude, se je predložil slavni c. kr. deželni vladi, ktera je z dopisi 14. marca s številko 219 in 22. maja pod št. 711 dovolila sprejemati v to društvo tudi častne ude, in da naj se §. 2., 3. in 4. društvenih pravil še dostavi pri §. 2: „Častne ude voli občni zbor“, pri §. 3: „Častni udje“, pri §. 4: „Častni udje ne plačujejo ničesa, pa uživajo vse pravice društvenikov.“ — Kar zadeva unanje družbine reči, se lahko reče in se očitno tudi vidi, da se je društvo v kratkem času zeló opomoglo. Posebno moramo zapisati v svoje zgodovinske bukve, da so to leto domoljubne gospé in gospodičine darovale našemu pevskemu zboru dragoceno zastavo, ktera je prava živa podoba iskrenega domoljubja našega krasnega spola, kteremu na čast so gospodje pevci še tisti večer napravili veselico na vrtu v Šiški, ki ga je v ta namen prijazno prepustil gosp. Jože Pleiweis. — Tako, slavna gospôda, naše društvo čedalje lepše spolnuje svoj lepi namen. Omilovaje omenim, da se je gosp. župan Miha Ambrož po pismu 13. avgusta t. l. nenadoma odpovedal predsedništvu čitavnice, — da je stopil iz odbora gosp. Valentin Zupan, na čigar mesto je po zborovem glasu stopil gosp. dr. Jernej Zupanec, in da je umrl naš odbornik in vrli domorodec Anton Gallè, kteremu bodi zemljica lahka! — To je kratko pa zvesto naznanilo vsega, kar se je preteklo leto v našem društvu godilo. Bog daj, da je tudi za naprej temu društvu edina, pa najkrepkejša moč, ktera bo še stala, če tudi „hrib se omaja in hrast“, — to je: pravo, živo, resnično domoljubje!“

Dopisi.

Iz Celovca. 24. dec. je čitavnici ljubljanski došel telegram, da je čitavnica celovska dovoljena. Brž po sprejemu telegrama je tudi po telegramu ljubljanska čitavnica odpisala: „Bog daj srečo!“

Iz Celja. (Naznanilo.) — V nedeljo 10. t. m. bo eno uro pred besedo, to je, ob šestih zvečer v čitavnici naši občni zbor, v kterem se bode za tekoče leto 1864 nov odbor volil. Vsi domači in unanji udje se vabijo prijazno v zbor in k besedi s plesom; tisti družtveniki

pa, ki še letnine niso plačali, se lepo prosijo, naj bi blagovolili, to stvarco kmali poravnati.

Čitavnični odbor.

Iz Štajarja. Gk. — Recimo kojo o gospodarskih stvaréh. Celjska podružnica kmetijskega štajarskega društva krepko postopa in koraka naprej, le naprej, to je, do samostalnosti. Vès napredek se sedanji čas na svetu vija o tem, da društvo človeško postane samostalno (autonomno), bodi si v kmetijskih, trgovskih, narodnih, političnih ali kojihgod drugih zadevah. Podružnica celjska je skusila že toliko v kmetijskih zadevah, da more presoditi načelstvo graško, pa tudi prevdariti svojo lastno moč. O uni so časniki že govorili marsikaj, o tej nam kaže celjska razstava, da ima spodnji Štajar posebne pogoje za napredek v poljedelstvu, in da je celjska družba različnosti ravnega in goratega Štajarja dobro precenila. Zadnja seja celjske podružnice pa še bolje kaže, kako se je povsod že vkoreninila želja pri kmetih, da bi sprejeli po novem društvu kmetijskem, česar od starega dobiti ne morejo. Kaj hoče nam tudi pomagati graško kmetijsko društvo, v kterem se ravná vse le v jeziku, ki ga doljni Štajarec ne razume, — brez tehtnega kmetijskega lista, ki ga tudi Slovenec prebirati more? Čudno je res, da se našim kmetom sili nemški list! Namen kmetijskega društva pač ne more biti drugačen, kakor da podpira kmetovanje z delom in besedo. Najbolj pa se vé je potrebna tudi beseda kmetu razumljiva, da mu užge luč do novih znajdeb, do pravilnih kmetijskih opravkov, da mu uname veselje do umnega kmetovanja. To je pa le mogoče storiti društvu, ki ima le jednolično kmetovanje pred seboj, ki ima pred seboj tudi le jednojezični narod. Štajar celi pa razpada v obeh obzirih na dve platí: tam gori imaš velike gore in planine, ki le živini dobro pašo dajajo, vendar pšenice le pičlo, vina nič ne rodijo; tam doli ob Dravi in Savini imaš lepe ravnine, plodne griče, rodovite gorice, ki grejejo žile tudi čisto drugemu narodu, narodu slovenskemu; ali po onih visokih gorah, po bogatih rudah spet Nemeč išče svojega živeža. — Zato smo veseli pozdravili krepko obnašanje celjske podružnice, ker upamo, da od tistod nam izhaja nova zvezda za naše kmetovanje. Želimo, da podružnica bode samostalno društvo brez obzira na druge podružnice, ako bi morebiti obupala, ko bi one sestrice bile mlačne; zaupaje na samo svojo krepkost bode središče, okoli kterege se bodo v enacih razmerah sčasoma tudi druge podružnice vrstile, kadar bodo spoznale, da jim ponuja več dobičkov kakor graška. Se vé, da bi bilo najboljšo, da bi od vseh slovenskih podružnic celjska podružnica dobila nagloma obile podpore moralne, da bi saj sama do sebe potem imela več zaupanja. Da pa vendar druge podružnice še sedaj ne bi spoznale potrebe posebnega društva tako jako kakor celjska, ne dvomimo, da bodo po ustanovitvi novega društva se celjskemu pridružile. Kmali bomo vidili, kaki bodo sklepi celjske podružnice; naša dolžnost bo potem seči po prijateljski desnici, ki nam jo ponujajo celjski korenjaki. Srečo dobro za novo leto!

Od sv. Trojice na Štaj. Ž. — Na sv. Štefana dan so naši ubogi veliko veselje na Slatini (Sauerbrunn bei Rohitsch) imeli; nadžupnik od sv. Križa gosp. Janez Kalir in pa inšpektor na Slatini gospod dr. Sok, sta siromake skup poklicala. Bilo je v neki hiši kakor v Betlehemu; na Božičnem drevesu je viselo veliko darov: oblačil, obutelj itd.; bili so pa obdarovani tudi z moko, vinom, mesom; tudi nekaj denarcev so dobili. Srčna hvala je iz hvaležnih src proti nebu puh-tela. Tej hvali dostavljamo tudi mi: Bog naj dobrotljiva gospoda živi mnogo let!